

Ambalaj ve Atıkları Yönetmeliğinde Beklenen Değişiklik Gerçekleşti...

Ahmet KARAYİĞİT

Ülkemizde ambalaj ve ambalaj atıklarına ilişkin kullanım, geri dönüşüm, yeniden kullanım ve imhaya ilişkin hükümler 1991-2004 yılları arasında “Katı Atıkların Kontrollü Yönetmeliği” kapsamında düzenlenmekte idi.

30 Temmuz 2004 tarihli Resmi Gazete ile yayınlanan “Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrollü Yönetmeliği” ile daha önce yürürlükte olan Katı Atıkların Kontrollü Yönetmeliği, içerik ve kapsamı yeniden düzenlenerek yenilendi.

Bundaki temel gerekçe ise, mevzuatın AB ile uyumlu hale getirilmesi.

Halen AB’de “Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Direktifi 94/62/EC” yürürlükte bulunuyor.

94/62/EC no’lu direktif ile AB içinde pazara sunulan tüm ambalajların kullanımının harmonizasyonunun sağlanması hedefleniyor.

Peki 94/62/EC direktifi ne gibi unsurlar içeriyor?

	Yönetmelik	Yeni Karar (Aralık 2003)
Son Tarih	30.06.2001	31.12.2008
P ve Gr için	30.06.2005	31.12.2011
Geri Kazanım	En Az: 50 % En Fazla: 65 %	En Az: 60 % En Fazla: -
Geri Dönüşüm	En Az: 25 % En Fazla: 45 %	En Az: 55 % En Fazla: 80 %
Malzeme Bazında Geri Dönüşüm		
Cam	En Az: 15 %	En Fazla.: 60 %
Kağıt	En Az: 15 %	En Fazla: 60 %
Metal	En Az: 15 %	En Fazla: 50 %
Plastik	En Az: 15 %	En Fazla: 22,5 %
Ahşap	En Az: 15 %	En Fazla: 15 %

30 Temmuz 2004 tarihli yeni yönetmelik, AB direktifi ile uyumlu bir yapı sergiliyor.

Ambalajın tasarımından başlayarak, üretimi, pazarlanması, dağıtımı, kullanılması, atık haline gelmesi ve bertaraf edilmesine kadar; çevreye verdiği zararın, temiz ürün ve teknolojiler kullanılarak, nitelik ve nicelik olarak azaltılması esas alınıyor.

Kompozit ambalajların geri kazanımında; birim ambalajın bileşiminde bulunan ve ağırlıkça en fazla miktarı oluşturan malzemenin cinsine ait oran esas alınıyor...

Bu amaçla gerek üretilecek ambalajların yapısındaki ağır metal muhtevaları, gerekse de ambalajın birim ağırlığı; ambalajın fonksiyonunu bozmayacak, gerekli sağlık, temizlik ve güvenlik düzeyini olumsuz etkilemeyecek şekilde en aza indirilmesi amaçlanıyor.

Ambalaj üreticileri ambalajları, tekrar kullanılabilir, geri dönüştürülebilir, geri kazanılabilir ve bu işlemleri kapsayan yönetim ve bertaraf aşamalarında çevreye en az zarar verecek şekilde tasarlamak ve üretmekle yükümlü kılınıyor.

Alternatifi olmayan ambalajlar dışında, geri dönüşümü ve geri kazanılması teknik olarak mümkün olmayan ambalajların üretilmesi, piyasaya sürülmesi ve ithali yasaklanıyor.

Yönetmeliğin uygulamaya girdiği tarihten itibaren on yıl içinde, sorumlu ekonomik işletmeler ambalaj atıklarının ağırlık itibari ile en az % 60'ını geri kazanmakla yükümlü tutuluyor.

Bu genel hedef çerçevesinde ambalaj atıklarının ağırlık olarak, yıllar itibari ile geri kazanım oranları aşağıda belirtiliyor.

Geri Kazanım Oranları(%)										
Ambalajın Cinsi	Yıl									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Cam	32	35	37	40	43	45	48	52	56	60
Plastik	32	35	37	40	43	45	48	52	56	60
Metal	30	33	35	38	42	45	48	52	56	60
Kağıt/Karton	20	30	35	38	42	45	48	52	56	60

Geri kazanım oranlarının belirlenmesinde 2006 yılı sonuna kadar geri toplama miktarları, 2007 yılından itibaren ise toplanan ambalaj atıklarının hammadde olarak üretim sürecine sokulmaya hazır hale getirilmiş net miktarları esas alınıyor.

Bu rakamların yakalanabilmesi için pek çok yeni düzenleme getiriyor.

Bu yönetmelik ile;

- F** Bakanlık (Çevre ve Orman Bakanlığı),
- F** Mülki idareler, (Valilik, İl Özel İdaresi)
- F** Belediyeler,
- F** Hammadde üreticileri,
- F** Malzeme üreticileri,
- F** Ambalaj üreticileri,
- F** Dolumcular,
- F** İthalatçılar,
- F** Dağıtım kuruluşları,
- F** Perakende satıcılar, Tüketiciler

dahil olmak üzere ambalaj ile ilgili olabilecek tüm toplum kesimlerine sorumluluklar yükleniyor.

Bu sorumluluklardan bazıları şöyle özetlenebilir;

Bakanlığın Görev ve Yetkileri

Çevre ve Orman Bakanlığı;

F İşletmeler adına toplama, tekrar kullanım, geri dönüşüm ve geri kazanım çalışmalarını yapma yükümlülüğü verilen kurum ve kuruluşların yetkilendirme esaslarını belirlemek, bu amaçla yapılacak başvuruları değerlendirmek ve uygun bulunması durumunda yetki vermek, yetki verilen kuruluşları denetlemek, bu Yönetmeliğe ve yetkilendirme esaslarına aykırılık halinde gerekli yaptırımın uygulanmasını sağlamak ve gerekirse yetkiyi iptal etmekle,

F Geri kazanım tesislerine ön lisans, geçici çalışma izni ve lisans vermek, lisansı yenilemek, faaliyetlerini denetlemek, ilgili yönetmeliklere

aykırılık halinde gerekli yaptırımın uygulanmasını sağlamak ve gerekirse, geçici çalışma iznini ve lisansı iptal etmekle,

F Piyasaya sürülen ambalajların üzerine yazılmak üzere kod numarası vermekle

yükümlüdür.

Mülki Amirlerin Sorumlulukları

Mahallin en büyük mülki amiri;

F Yönetmelik kapsamındaki ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması için belediyeler, ekonomik işletmeler veya yetkilendirilmiş kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamakla,

F İl sınırları içinde faaliyette bulunan ekonomik işletmeler ile geri kazanım tesislerini tespit ederek Bakanlığa bildirmekle,

F Geçici çalışma izni veya lisans verilen geri kazanım tesislerinin faaliyetlerini izlemek, ilgili mevzuata aykırılık halinde gerekli yaptırımın uygulanmasını sağlamakla,

İl özel idareleri;

F Belediye ve mücavir alan sınırları dışında oluşan ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması için ekonomik işletmeler veya yetkilendirilmiş kuruluşlar tarafından hazırlanacak ambalaj atıkları yönetim planını onaylamakla,

F Bakanlıktan geçici çalışma izni veya lisans almış geri kazanım tesisleri ile ilgili hususlarda gerekli tedbirleri almakla

yükümlüdür.

Belediyelerin Sorumlulukları

Belediyeler;

F Ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması için ekonomik işletmeler veya yetkilendirilmiş kuruluşlar ile birlikte, ambalaj atıkları yönetim planını hazırlamak ve/veya hazırlatmak ve bu amaçla oluşturulacak planların onaylanmasını,

F Ambalaj atıklarını ekonomik işletmeler veya yetkilendirilmiş kuruluşlar ile birlikte kaynağında ayrı toplatılması veya toplattırılmasını,

F Kaynağında ayrı toplanan ambalaj atıklarının ayrılmasını sağlayacak tesislerin kurulması, kurdurulması veya bu amaçla kurulmuş tesislerden yararlanılmasını

sağlar.

Ambalaj Üreticilerinin Sorumlulukları

Ambalaj üreticileri;

- F** Ambalajın tasarım aşamasından başlayarak, kullanım ve kullanım sonrasında en az atık üretecek ve çevreye en az zarar verecek şekilde ambalaj üretmekle,
- F** Ambalaj malzemesini tekrar kullanıma, geri dönüşüme ve/veya geri kazanıma uygun olacak şekilde tasarlamak, üretmek ve piyasaya sunmakla,
- F** Ambalajların üzerinde geri kazanılabilir ambalaj sembolü ile ambalajın cinsine ait numara ve kısaltmayı bulundurmakla,
- F** Ürettikleri ambalajları piyasaya sürenler adına, bu Yönetmelikteki hedefler doğrultusunda toplamak, geri dönüştürmek ve geri kazanmak; buna yönelik tedbirleri almak, toplama ve geri kazanım sistemini kurmak veya kurdurmak, bu amaçla yapılacak harcamaları karşılamak ve bu işlemleri belgelemekle,
- F** Bir önceki yıl piyasaya sürdüğü ambalajlar hakkında Ambalaj Üreticisi Müracaat Formunu doldurarak her yıl Şubat ayı sonuna kadar Bakanlığa göndermekle,

yükümlüdürler.

Piyasaya Sürenlerin Sorumlulukları

Piyasaya sürenler;

- F** Ürünlerinin ambalajlanması sırasında, ürünün kullanımı sonrası en az atık üretecek, geri dönüşümü ve geri kazanımı en kolay ve en ekonomik olacak ambalajları kullanmakla,
- F** Ürünlerin ambalajlanması sırasında tekrar kullanıma uygun ambalajları tercih etmekle,
- F** Piyasaya sürdükleri ürünlerin ambalaj atıklarını, bu Yönetmelikteki hedefler doğrultusunda geri toplamak, tekrar kullanmak, geri dönüştürmek ve geri kazanmak; buna yönelik tedbirleri almak, toplama ve geri kazanım sistemini kurmak veya kurdurmak, bu işlemleri belgelemek ve bu faaliyetleri içeren ambalaj atıkları yönetim planını Bakanlığa sunmakla,
- F** Piyasaya sürülen ambalajların etiketlerinin üzerinde, geri kazanılabilir ambalaj sembolü ile Bakanlıkça verilen kod numarasını veya dahil oldukları yetkilendirilmiş kuruluşa ait sembolü bulundurmamakla,
- F** Bakanlığın belirlediği hedeflere ulaşmak amacıyla, geçici çalışma izni veya lisans almış geri kazanım tesisleri ile çalışmakla,
- F** Bir önceki yıl piyasaya sürdüğü ürünler hakkında Piyasaya Süren Müracaat Formunu doldurarak her yıl Şubat ayı sonuna kadar Bakanlığa göndermekle,

yükümlüdürler.

Satış Noktalarının Sorumlulukları

Satış noktaları;

- F** Ambalaj atıklarının geri kazanılmasını sağlamak için atıkların son tüketiciden ayrı toplanmasını ve türlerine göre tasnifini sağlamak üzere toplama noktaları oluşturmakla,
- F** Ambalaj atıklarının toplanması ve toplanan malzemelerin geri kazanımını sağlamak üzere ilgili belediyeler, yetkilendirilmiş kuruluşlar, geçici çalışma izni veya lisans almış geri kazanım tesisleri ile çalışmakla,
- F** Üzerinde geri kazanılabilir ambalaj sembolü ile Bakanlığın verdiği kod numarası veya dahil oldukları yetkilendirilmiş kuruluşa ait sembolü taşımayan ambalajlı ürünleri satmamakla,

yükümlüdürler.

Tüketicilerin Sorumlulukları

Tüketiciler;

F Ambalaj atıklarını ayrı biriktirmek ve belediyenin ya da yetkili kuruluşların istediği şekilde toplama sistemine hazır etmekle,

F Apartman-siteler, okullar, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, hastaneler, oteller, lokantalar, büfeler, şehirlerarası otobüs terminalleri, havayolu terminalleri, demiryolu istasyonları, limanlar, sağlık kuruluşları, spor salonları, iş ve alışveriş merkezleri, stadyumlar, organize sanayi bölgeleri, sanayi siteleri, serbest bölgeler ve bu gibi tüketimci trafiğin yoğun ve ambalaj atığı oluşumunun fazla olduğu yerlerin yönetimleri, ambalaj atıklarının ayrı toplanması konusunda gerekli tedbirleri almakla

yükümlüdürler.

Görüleceği üzere, her kesimin kendi üzerine düşen ciddi sorumlulukları bulunuyor.

Tüm kesimlerin hem kendi hem diğer unsurların sorumluluklarını bilmeleri gerekiyor.

Biz burada olayın sanayici-tüccar kesimini daha çok ilgilendiren boyutuna değinmek istiyoruz.

Yeni çıkan yasaya göre herkesin kendine bir pozisyon belirlemesi gerekecek. Bu noktada;

- F** Herkes kendi çözümlerini geliştirebilir,
- F** Ambalaj tedarikçileri ile anlaşabilir,
- F** Geçici Çalışma İzni veya Lisans Almış Geri Kazanım Firmaları ile anlaşabilir,
- F** Yetkilendirilmiş Kuruluşlar ile anlaşabilir.

Burada 'Yetkilendirilmiş Kuruluş' gibi yeni bir terim karşımıza çıkıyor.

Yetkilendirilmiş Kuruluşlar; kar amacı gütmeyen, ekonomik işletmelerin piyasaya sürdüğü ambalaj miktarının toplam üretim içindeki payının belirli bir oranını temsil edecek kuruluşlar olmak durumunda.

Yetki verilecek olan kuruluşlarda aranacak olan kurumsal, teknik ve mali özellikler ile buna ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirleniyor.

Bu yapıyla sözleşme yapan ve yapıya karşı yükümlülüklerini yerine getiren ve harcamalara katılan ekonomik işletmeler, toplama ve geri kazanım yükümlülüklerini bu kuruluşla devredebiliyorlar.

Bu Yönetmelik kapsamındaki ambalajlara dolum yapmak veya bu ambalajlarla paketlemek suretiyle piyasaya arz etmek üzere ürün üreten; adını, ticari markasını veya ayırt edici işaretini koymak suretiyle kendini üretici olarak tanıtan gerçek veya tüzel kişiler ile üreticinin Türkiye dışında olması halinde, üretici tarafından yetkilendirilen temsilciler veya ithalatçılar, bu Yönetmelikte tanımlanan satış, dış ve nakliye ambalajlarını, belirtilen hedefler doğrultusunda geri toplamak, geri kazanmak ve bu işlemleri Bakanlığa belgelemekle yükümlüdürler.

Piyasaya sürenler adına, ambalaj üreticileri de bir sistem kurarak ambalaj atıklarının geri kazanım sorumluluğunu üstlenebilirler. Bu sisteme dahil olan ambalaj üreticileri ve piyasaya sürenler geri kazanım hedeflerinin tutturulmasından müşterek olarak sorumludurlar.

Bu Yönetmelik ile sorumluluk verilen ekonomik işletmeler, geri kazanım hedeflerinin yerine getirilmesi, bunlara yönelik gerekli harcamaların karşılanması, eğitim ve ilgili diğer faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için bir araya gelerek kâr amacı taşımayan tüzel kişiliğe haiz bir yapı oluşturabilirler.

Bu oranları yakalayamaması durumunda takip eden ilk yılda o yıl için uygulanan geri kazanım hedeflerine ilaveten, eksik kalan oranları yüzde on fazlasıyla geri kazanmak durumundalar.

Ekonomik işletmeler bu yılda da öngörülen hedeflere ulaşamadıkları takdirde, takip eden yılda zorunlu depozito uygulaması ile karşı karşıya kalabilecekler.

Bu işletmeler, o yıl için belirlenen geri kazanım oranlarını sağlamaları halinde, depozitosuz geri kazanım uygulamasına dönebilecekler. Geri kazanım oranlarının bir kez daha sağlanamaması durumunda beş yıl süre ile depozito uygulamasına tabi olacaklar.

Ambalajların kaynağında ayrıştırılması gerekiyor.

Bunun için öncelikle her ambalajın üzerinde ambalajın niteliğini belirten kod numarası ve yetkilendirilmiş kuruluşun sembolü bulunacak.

İşaretlemenin etiket üzerinde yapılması gerekiyor ve kolayca görülebilir, okunabilir, ambalaj açıldığı takdirde bile kalıcı ve dayanıklı olması gerekiyor.

Kullanılan etiketlerin, geri kazanımı olumsuz etkilemeyecek malzemeden üretilir ve yapıştırılır nitelikte olması zorunlu.

Tüketiciler atıkları ayrı ayrı biriktirmekle ve belediye veya yetkili kuruluşun istediği şekilde toplama sistemine verilmek üzere hazır etmekle yükümlü.

Okullar, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, hastaneler, oteller, lokantalar, büfeler, şehirler arası otobüs terminalleri, havayolu terminalleri, demiryolu istasyonları, limanlar, sağlık kuruluşları, spor salonları, iş ve alışveriş merkezleri ile stadyumlar gibi tüketici trafiğinin yoğun olduğu ve yüksek miktarlarda ambalaj atığı oluşan yerlerde de bu atıkların ayrı toplanmasına yönelik olarak ilgili yönetimler tarafından gerekli tedbirlerin alınması gerekiyor.

Organize sanayi bölgeleri, sanayi siteleri, serbest bölge yönetimleri tarafından Belediye mücavir alan sınırları dışında kalan turistik tesis işletmeleri de bu atıkların ayrı toplanmasına yönelik tedbirleri almakla yükümlü durumda.

Sağlık kuruluşları dışında evlerde tüketilen farmasotik ürünler ve ilaçların ambalajları da kontamine olmamaları şartıyla diğer ambalaj atıkları ile birlikte ayrı toplanacak.

İki yüz metrekareden büyük kapalı alana sahip toptan ve/veya perakende olarak ambalajlı ürünlerin satışını yapan mağaza, market, süpermarket, hipermarket ve alışveriş merkezleri ile benzeri satış noktaları bu ambalaj atıklarının geri kazanılmasını sağlamak için atıkların son tüketiciden ayrı toplanmasını ve türlerine göre tasnifini sağlamak üzere toplama noktaları oluşturmakla, toplanan malzemelerin geri kazanımını sağlamak üzere ilgili belediyeler, geçici çalışma izni veya lisans almış geri kazanım tesisleri ve/veya yetki verilen kuruluşlar ile çalışmak veya anlaşmalar yapmakla yükümlüler.

Satış noktaları, plastik poşet kullanımını en aza indirmek amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlü kılınıyor.

Ürünleri dış ambalajlar içerisinde satışa sunanlar, bunları tüketiciye verirken çıkartmak veya bunların alıcı tarafından satış yerinde veya satış yerine ait olan bir alanda çıkarılması ve ücretsiz olarak iade imkanını hazırlamak zorundalar.

Yönetmelik ile sorumluluk verilen ekonomik işletmeler ve yetkilendirilmiş kuruluşlar, tüketicileri, ambalaj atıklarının iade, toplanma ve geri kazanım sistemleri; bu atıkların kaynağında ayrı toplanması, yeniden kullanımı, geri dönüşümü ve geri kazanımı konularındaki rolleri ile piyasada mevcut ambalaj malzemeleri üzerindeki işaretleme anamları başta olmak üzere; ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması konusunda bilgilendirmekle yükümlüler. 30 Temmuz 2004 tarihinde yayınlanan yönetmelik 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren yürürlükte.

Ancak tüm ülke olarak bu yasaya hazırlıksız yakalanmış durumdayız.

Gerekli hedeflerin yakalanması bir tarafa, altyapı çalışmaları bile son derece yavaş ilerliyor.

Konunun öneminin farkında olan özel sektör altyapı çalışmalarına yoğun bir şekilde emek harcarken, bazı belediyeler uygulamayı pilot bölgelerde başlattılar.

Ancak sistemin tam olarak oturmasınının zaman alacağı anlaşılıyor.

Özellikle yasanın gerektirdiği işaretleme ve bildirimlere ilişkin teknik altyapının henüz sağlanamamış olması, geriye dönük işlemler karşısında özel sektörün zor durumda kalması ve haksız yasal yaptırımlara maruz kalması sonucunu doğuracaktır.

Özel sektörün yaptığı haklı itirazlar sonucu 5 Nisan 2005 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan “Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğine Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile yönetmeliğin 15 ve 22. maddelerinde belirtilen “ambalajların üretim aşamasında işaretleme ve ambalajların piyasaya sürülenler tarafından işaretleme ile ilgili yükümlülükler”, “1/1/2007 tarihine kadar yerine getirilmek zorundadır” şeklinde düzeltilerek kaygıların önüne geçilebildi.

Böylece kamunun ve özel sektörün önünde yapının daha sağlam bir şekilde oturtulabilmesi için zaman var.

Ancak bu zamanın boşa geçmesine izin verilmemesi ve hazırlıkların tüm hızıyla sürmesi gerektiğine inanıyoruz.

Ülkemiz özel sektörünün sahip olduğu esnek yapı ve pek çok noktada kamunun önünde hareket etmesi, yeni uygulamaların getireceği yükler karşısında ülkemizin önemli bir avantajı.

Yine de bu yüklerin zamana yayılmasının daha sağlıklı olduğunu düşünüyoruz.

Ancak sadece kamu ve özel sektörün yapacağı hazırlık, yönetmeliğin uygulanabilmesi için yeterli değil.

Yönetmeliğin uygulanabilmesi için tüketicilerin bu konuda eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi son derece önemli.